

UITTREKSEL UIT DE NOTULEN VAN DE GEMEENTERAAD

Dit document is digitaal ondertekend door

Voor eensluidend uittreksel

Julie De Clerck
voorzitter gemeenteraad

Ethel Van den Wijngaert
algemeen directeur

GR/2023/135

Zitting van 29/05/2024

Aanwezig: Julie De Clerck, voorzitter gemeenteraad

Lode Van Looy, burgemeester

Mieke Van den Brande, Bart Vanmarcke, Yves Goovaerts, Daan Versonnen, Lola Vanderweyen, schepenen
Jan Fonderie, Guido Vaganée, Eddy Michiels, Barbara Maes, Annick Van den Broeck, Wim Van der Donckt,
Hilde Smets, Geert Teughels, Pascal Vercammen, Karl Theerens, Marcel Claes, Sofie Crauwels, Hilde De
Ruysscher, Veerle Stephani, gemeenteraadsleden

Ethel Van den Wijngaert, algemeen directeur

Afwezig met kennisgeving: Frans Uytterhoeven, Rudi Withaegels, gemeenteraadsleden

Omgeving - Gebiedsprogramma ORIOM: Goedkeuring

De raad,

In openbare zitting vergaderd.

Samenvatting

Het strategisch project "Open Ruimte in en om Mechelen" (ORIOM) heeft tot doel de open ruimte in en rond Mechelen te beschermen, te versterken en waar mogelijk te verbinden. De voorbije jaren werd er binnen dit project gewerkt aan het uitbouwen van een gebiedsprogramma, met de volgende onderdelen:

- Luik "Visie": De visie is een richtinggevend instrument, zonder verordenend statuut, dat elke partner kan gebruiken bij het uitstippelen van hun toekomstig open ruimte beleid.
- Luik "Actieprogramma": Het actieprogramma is een dynamische inventaris van lopende en gewenste ambities en acties, die voortdurend worden geüpdatet op basis van overleg en nieuwe knelpunten en kansen die zich voordoen.

Aan de gemeenteraad wordt gevraagd om het luik visie officieel te bekrachtigen, en kennis te nemen van het luik actieprogramma. Aan de gemeenteraad wordt tevens gevraagd om hierbij de volgende engagementen aan te gaan:

1. deze gebiedsvisie als leidraad te gebruiken voor het opzetten en realiseren van beleid en (hefboom)projecten die het open ruimte netwerk beschermen, met hun eigen (ruimtelijk) instrumentarium;
2. als trekker of partner mee te werken aan de uitvoer van de huidige en toekomstige (hefboom)projecten uit het actieprogramma;
3. constructief deel te nemen aan het permanent coördinatieplatform. Dit overlegplatform vervangt op termijn de stuurgroep van ORIOM en staat in voor de gecoördineerde uitvoering van het gebiedsprogramma en de realisatie van de ambities. Het voorzitterschap van dit platform en formaliteiten rond aansturing wordt gezamenlijk in een latere fase bepaald;
4. dialoog als basis te hanteren bij de realisatie van de visie en de uitvoer van inrichtingsacties, waarbij de verschillende open ruimte actoren en eigenaars als evenwaardige partners worden beschouwd;
5. kennis te delen en af te stemmen met de partners uit het coördinatieplatform omtrent visies en (regionale) projecten rond verwervingen, inrichting, beheer, duurzame mobiliteit, recreatieve ontsluiting, communicatie en de streekpromotie van het Mechels Rivierenland;
6. projecten in de open ruimte proactief te bekijken door een open ruimte bril om te anticiperen op opportuniteiten en knelpunten en deze constructief te bespreken binnen het samenwerkingsverband ORIOM;
7. bij de communicatie over lokale projecten te verwijzen naar de globale visie van het strategisch project en van het samenwerkingsverband ORIOM;
8. een voorbeeldrol te durven opnemen en te durven gaan voor een open ruimte-proof beleid.

Voorgeschiedenis

- 16/07/2015: Het college van burgemeester en schepenen keurt de projectnota goed en gaat akkoord het strategisch project "Natuur in en rond Mechelen" te ondersteunen.
- 16/05/2018: Het college van burgemeester en schepenen keurt de verlenging van ORIOM goed.
- 22/11/2019: Het college van burgemeester en schepenen ondertekent het Charter voor Interbestuurlijke Samenwerking voor de open ruimte in het Mechels Rivierengebied.
- 09/02/2021: Het college van burgemeester en schepenen geeft advies op het ontwerp-actieprogramma van ORIOM.
- 06/07/2021: Het college van burgemeester en schepenen keurt de deelname aan het strategisch project ORIOM 3.0 goed.
- 16/07/2021: Myrtle Verhaeven dient het voorstel voor het strategisch project ORIOM 3.0 in voor subsidiëring door de Vlaamse overheid.
- 28/07/2022: Mail van Myrtle Verhaeven, met de melding dat het strategisch project ORIOM 3.0 werd goedgekeurd door de Vlaamse overheid. ORIOM 3.0 loopt van 01/01/2023 tot en met 31/12/2025.
- 20/04/2023: Workshop met de dienst omgeving over de gebiedsvisie.
- 26/04/2023: De gemeenteraad keurt de deelname aan het strategisch project ORIOM 3.0 goed. Het projectvoorstel, dat als bijlage bij dit besluit werd gevoegd, bevat reeds de grote lijnen van het gebiedsprogramma dat nu ter goedkeuring wordt voorgelegd.

Feiten en context

Vlaanderen staat voor belangrijke ruimtelijke uitdagingen: de strijd met klimaatverandering en verdroging, het tegengaan van verdere betonning en versnippering van het landschap, en het inzetten op een zuiniger en slimmer ruimtegebruik. Acties rond ontharding, bosuitbreiding, ruimte maken voor groenblauwe netwerken en natte natuur, inzetten op waterslimme land- en tuinbouw komen prioritair op de agenda. De coronapandemie onderstreepte de nood aan meer groene longen en ontspanningsmogelijkheden voor bewoners vlakbij en tegelijk wordt gewerkt aan het ontwikkelen van florierende bestemmingen voor bezoekers van veraf.

Om ervoor te zorgen dat deze ambities een zo groot mogelijke vertaling op het terrein krijgen, werd binnen ORIOM een gecoördineerde, gebiedsgerichte aanpak over administratieve en sectorale grenzen heen uitgewerkt. Sleutelactoren die het charter voor de interbestuurlijke samenwerking rond de open ruimte in het Mechels Rivierenland tekenden zijn o.a. een aantal Vlaamse instanties (Departement Omgeving, het Agentschap voor Natuur en Bos, De Vlaamse Waterweg, de Vlaamse Milieumaatschappij, Agentschap Onroerend Erfgoed, Departement Landbouw en Visserij en de Vlaamse Landmaatschappij), provincie Antwerpen, Regionaal Landschap Rivierenland, Regionaal Landschap Brabantse Kouters, Regionaal Landschap Dijleland en het bekkensecretariaat van het Dijle-Zennebekken, de deelnemende gemeenten (Mechelen, Bonheiden, Boortmeerbeek, Duffel, Sint-Katelijne-Waver, Willebroek en Zemst), en een aantal private partners zoals Natuurpunt, Algemeen Boerensyndicaat, Boerenbond en Landelijke Gilden.

Dit visiedocument is het gezamenlijk resultaat van vele jaren werk. Door het strategisch project Open Ruimte in en om Mechelen (ORIOM) werd in 2017 een visievormingstraject opgestart met zoveel mogelijk belanghebbenden, verenigd in een werkgroep. Aanvankelijk werd gestart met het deelgebied Zenne- en Barebeekvallei en werd een intensieve workshopreeks doorlopen om de krachtlijnen van de visie uit te tekenen. Er werd vertrokken van bestaande analyses, visies en plannen, die werden gesynthetiseerd en werden aangeraakt op basis van nieuwe inzichten, ontwikkelingen en beleidskeuzes. Dit resulteerde begin 2019 in het memorandum "Open ruimte in Zenne-, Dijle-, en Barebeekvallei bevordert leefkwaliteit in het verstedelijkt gebied", dat een gewenst ruimtelijk toekomstperspectief op de open ruimte in het deelgebied Zenne- en Barebeekvallei verbeeldt. Dit document werd sinds de oplevering reeds meegenomen bij de opmaak van verschillende beleidsdocumenten (startnota's (G)RUPs, hemelwaterplannen, open Ruimte in Zemst).

Met financiële ondersteuning van Departement Omgeving werd in 2019 een bijkomende expertenopdracht opgestart, waarbij deze visie kon vervolledigd worden voor het gehele projectgebied van ORIOM, i.e. het Mechels Rivierenland. Een nieuwe werkgroep met actoren uit het hele projectgebied nam deel aan een workshopreeks om deze globale visie uit te tekenen. Omwille van de coronacrisis en de bijbehorende beperkende contactmaatregelen nam het verder verfijnen en detailleren van de visie en de opmaak van het actieprogramma meer tijd in beslag dan initieel voorzien. In maart 2023 werd het ontwerp-gebiedsprogramma overgemaakt aan de sleutelactoren van ORIOM, en werd er nog ruimte voorzien voor interne toelichtingen en adviezen. In Bonheiden werd er een toelichting gehouden voor GECORO en milieuraad.

Een belangrijke tussentijdse mijlpaal in dit proces was de ondertekening van het "Charter voor de interbestuurlijke samenwerking voor de open ruimte in het Mechels Rivierenland" op 22/11/2019. Hiermee onderschreven de sleutelactoren binnen ORIOM de krachtlijnen uit deze ruimtelijke visie en gingen ze het engagement aan om hun verdere samenwerking rond open ruimte te verankeren in een interbestuurlijk gebiedsprogramma.

Dit gebiedsprogramma bestaat uit de volgende onderdelen:

1. De leidende principes die de globale doelstellingen voor de open ruimte weergeven:

- Klimaatrobuustere landschappen
- Meer biodiverse landschappen
- Meer verbonden landschappen
- Meer toekomstbestendige landbouwlandschappen
- Meer beleefbare landschappen
- Slimmere, meer multifunctionele landschappen
- Meer draagvlak voor het landschap

2. De ruimtelijke visie op het open ruimte netwerk: dit luik beschrijft het gewenst ruimtelijk toekomstperspectief voor de open ruimte in het Mechels Rivierenland. De verschillende functies die er een plaats verdienen en er hand in hand kunnen gaan worden benoemd, gekoppeld aan concrete ambities.

3. De omschrijving van de gebiedsgerichte samenwerking ter realisatie van de visie en ambities.

4. Het actieprogramma: dit luik maakt de vertaalslag van visie naar uitvoering. Per actiegebied worden de belangrijkste ruimtelijke uitdagingen weergegeven, gevolgd door de lopende hefboomprojecten met terreinacties die deze uitdagingen het hoofd bieden.

De eerste drie onderdelen hebben een eerder statisch karakter: ze zijn bedoeld als kapstok voor het open ruimtebeleid van de gebiedsactoren in het Mechels Rivierenland. Wijzigingen aan deze luiken dienen in principe door de sleutelactoren in de stuurgroep formeel goedgekeurd te worden. Het 4de deel, het actieprogramma, is een rollend programma. Hefboomprojecten en terreinacties, met de trekkende gebiedscoalities, worden opgestart en weer afgerond. De stuurgroep van ORIOM, in de toekomst het coördinatieplatform, neemt op geregelde basis kennis van de stand van zaken van het actieprogramma en keurt de wijzigingen goed.

Advies

07/06/2023: Er werd een toelichting over het ontwerp-gebiedsprogramma gegeven voor GECORO en milieuraad. Deze adviesraden formuleerden naar aanleiding hiervan geen formeel advies. De milieuraad gaf in het verslag van de vergadering wel het volgende mee:

De adviesraad is tevreden met de geleverde inspanningen binnen het project ORIOM. Dit is een mooi werkinstrument om verder beleid aan op te hangen. Er dient wel gewaakt te worden dat dit niet in de kast dreigt te belanden in de komende jaren maar dat dit consequent gebruikt wordt bij verdere uitbouw van beleid.

Juridische grond

Het Decreet over het lokaal bestuur.

Argumentatie

- Het gebiedsprogramma is het resultaat van een jarenlang proces, en kwam tot stand via een sector- en gebiedsoverschrijdende samenwerking (zie feiten en context). Het resultaat is een evenwichtig programma, dat een geïntegreerde aanpak beoogt van een aantal uitdagingen waarmee we in Vlaanderen geconfronteerd worden.
- Dit gebiedsprogramma beschrijft een wenselijk toekomstperspectief, dat uitdagingen, ambities en handelingsperspectieven voor het Mechels Rivierenland formuleert. Het verbindt visie met reeds beslist beleid en combineert deze tot een realistisch en haalbaar scenario met concrete terreinacties, dat als leidraad kan fungeren voor de

verdere ontwikkeling van een veerkrachtige open ruimtestructuur in ons verstedelijkt gebied. Elke instantie die hiermee aan de slag gaat, kan eigen klemtonen leggen met dit gebiedsprogramma als grootst gemene deler. Het is ook bedoeld als kompas voor nieuwe ruimtelijke beleidsdocumenten (bv. beleidsplannen ruimte en bijbehorende beleidskaders), waarbij het document kan aangevat worden met een intergemeentelijk macroluik, zijnde voorliggende ruimtelijke visie, en van waaruit de verdere lokale doorvertaling kan worden gemaakt.

- De gebiedsvisie is echter geen kant-en-klare blauwdruk voor beleid. De visiekaart van het open ruimtenetwerk verbeeldt een gewenst ruimtelijk perspectief, maar is niet uitgetekend op planniveau. Het document heeft ook geen juridisch of verordenend statuut en heeft daarom geen bindend, maar wel een verbindend en verbeeldend karakter, dat inspirerend en activerend werkt. Deze visie is een leidraad, die door middel van hefboomprojecten, de open ruimte wil versterken.
- Nog enkele aandachtspunten zijn hierbij belangrijk:
 1. Het projectbureau en de projectpartners die hieraan meewerkten, vragen uitdrukkelijk om de visiekaarten niet los van deze tekst met de leidende principes en ambities te beschouwen, maar deze te allen tijde als een onlosmakelijk geheel te behandelen. De teksten brengen immers het genuanceerd verhaal rond de kaart. Geen van de kaarten zijn in steen gebeiteld, maar kunnen verder evolueren door voortschrijdend inzicht mits de stuurgroeppartners dit goedkeuren.
 2. Graag wordt ook benadrukt dat de visiekaart het gewenste ruimtelijk perspectief verbeeldt, maar niet uitgetekend is op planniveau en dus geen uitspraak doet over hoe de ambities op perceelsniveau moeten doorvertaald worden. Het zijn dus geen inrichtings- of bestemmingsplannen. De benoemingen, afbakeningen en kleuren van de verschillende open ruimte structuren kunnen in geen geval zomaar overgenomen worden voor bv. planologische initiatieven. Dialoog met eigenaars, terreinbeheerders en bevoegde overheden vormt de basis voor de concretisering van deze visie naar plannen en de hieruit voortvloeiende initiatieven.
 3. De gebiedsvisie is ook geenszins een pleidooi om ondernemersvrijheid in te perken. Bij acties zoals bv. realiseren van ecologische verbindingen, mag er geen afbreuk worden gedaan aan het principe van vrijwilligheid.

Stemming

Goedgekeurd met eenparigheid van stemmen.

Besluit:

Artikel 1 - Bekrachtigt het luik "Visie" van het gebiedsprogramma van ORIOM, en neemt kennis van het luik "Actieprogramma".

Artikel 2 - Gaat hierbij de volgende engagementen aan:

1. deze gebiedsvisie als leidraad te gebruiken voor het opzetten en realiseren van beleid en (hefboom)projecten die het open ruimte netwerk beschermen, met hun eigen (ruimtelijk) instrumentarium;
2. als trekker of partner mee te werken aan de uitvoer van de huidige en toekomstige (hefboom)projecten uit het actieprogramma;

3. constructief deel te nemen aan het permanent coördinatieplatform. Dit overlegplatform vervangt op termijn de stuurgroep van ORIOM en staat in voor de gecoördineerde uitvoering van het gebiedsprogramma en de realisatie van de ambities. Het voorzitterschap van dit platform en formaliteiten rond aansturing wordt gezamenlijk in een latere fase bepaald;
4. dialoog als basis te hanteren bij de realisatie van de visie en de uitvoer van inrichtingsacties, waarbij de verschillende open ruimte actoren en eigenaars als evenwaardige partners worden beschouwd;
5. kennis te delen en af te stemmen met de partners uit het coördinatieplatform omtrent visies en (regionale) projecten rond verwervingen, inrichting, beheer, duurzame mobiliteit, recreatieve ontsluiting, communicatie en de streekpromotie van het Mechels Rivierenland;
6. projecten in de open ruimte proactief te bekijken door een open ruimte bril om te anticiperen op opportuniteiten en knelpunten en deze constructief te bespreken binnen het samenwerkingsverband ORIOM;
7. bij de communicatie over lokale projecten te verwijzen naar de globale visie van het strategisch project en van het samenwerkingsverband ORIOM;
8. een voorbeeldrol te durven opnemen en te durven gaan voor een open ruimte-proof beleid.